

УДК 657.1:658.871/.878

М. М. Бенюко,

к. е. н., доцент кафедри бухгалтерського обліку,

Київський національний торговельно-економічний університет

КОНЦЕПЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКОВОГО ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ В ТОРГОВЕЛЬНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

У статті здійснено теоретичне обґрунтування організації бухгалтерського обліку як процесу. Обґрунтовано модель поетапної побудови бухгалтерського обліку як технологічного процесу та об'єкта організації. Надана характеристика об'єктів організації облікового процесу в єдиній інтегрованій системі управління торговельним підприємством.

The article is theoretical justification organization as a process. A model of a phased construction accounting as process and object organization. The characteristic of an object in one integrated process control system of trading firms.

Ключові слова: бухгалтерський облік, обліковий процес, метод бухгалтерського обліку, інформаційна технологія, облікова номенклатура.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Обліковий інформаційний процес, за аналогією до виробничого, можна розглядати як технологічний процес, де із вхідних даних отримують вихідну продукцію у формі показників.

У зв'язку з цим розуміння сутності технологічного процесу бухгалтерського обліку, його технологічних етапів, їх взаємозв'язків має важливе науково-теоретичне значення для процесу організації бухгалтерського обліку як процесу.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Практичні й теоретичні питання організації бухгалтерського обліку як процесу на основі застосування ЕОМ досить ґрунтовно висвітлені у фаховій літературі, зокрема у працях Сопка В.В. [5; 6; 7], Завгороднього В.П. [6], Брадула О.М. [1], Твердохлеба Н.Г. [8; 9], Бутинця Ф.Ф. [2; 3; 4] та інших. Проте окремі теоретичні і методологічні положення організації бухгалтерського обліку в автоматизованій системі бухгалтерського обліку потребують розвитку.

ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

В обліковому процесі потребує уточнення склад та інформаційний зв'язок технологічних етапів та об'єктів організації облікового процесу. Потребує розвитку науковий підхід щодо визначення облікової номенклатури на усіх етапах облікового процесу.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

У даній статті поставлено завдання теоретично обґрунтування організації бухгалтерського обліку як процесу, побудови моделі поетапної організації бухгалтерського обліку як технологічного процесу та об'єкта організації, характеристики об'єктів організації облікового процесу в єдиній інтегрованій системі управління торговельним підприємством.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

За своїм характером технологія бухгалтерського обліку поділяється на три етапи доказовості: первинний, вторинний, третинний. Кожному етапу доказовості притаманні свої елементи й прийоми доказовості та відповідно характеристики технології бухгалтерського обліку як процесу. Ми підтримуємо підхід Сопка В.В., що складові елементів доказовості одночасно слід відносити до складових предмета та об'єктів організації бухгалтерського обліку [6].

Основу технології облікового процесу формують механічні, переробні, творчі операції. Названі типи операцій дають змогу вдосконалювати структуру облікового процесу, визначати виконавські місця, правильно організувати поділ та кооперацію праці, нормувати працю виконавців, будувати графіки процесів.

Сукупність операцій формує інформаційну процедуру. Кілька інформаційних процедур утворюють облікову фазу обробки. Фази формують облікові ділянки, що визначають обліковий процес, його етапи.

В організації технології облікового процесу слід відрізнити технологічні прийоми, які відображують обробку інформації, від методологічних правил, що визначають метод бухгалтерського обліку. Це дуже важливо в разі застосування ПЕОМ, коли значну частку облікових робіт здатна виконати обчислювальна техніка.

Загальну поетапну побудову бухгалтерського обліку як процесу формування доказів та об'єкта організації ілюструє рис. 1.

Виконання облікових робіт за допомогою обчислювальної техніки призводить до значних змін у технології, операціях, процедурах, фазах. Проте структурна побудова бухгалтерського обліку не змінюється.

Конкретизація технології облікового процесу в кожному окремому випадку залежить від скла-

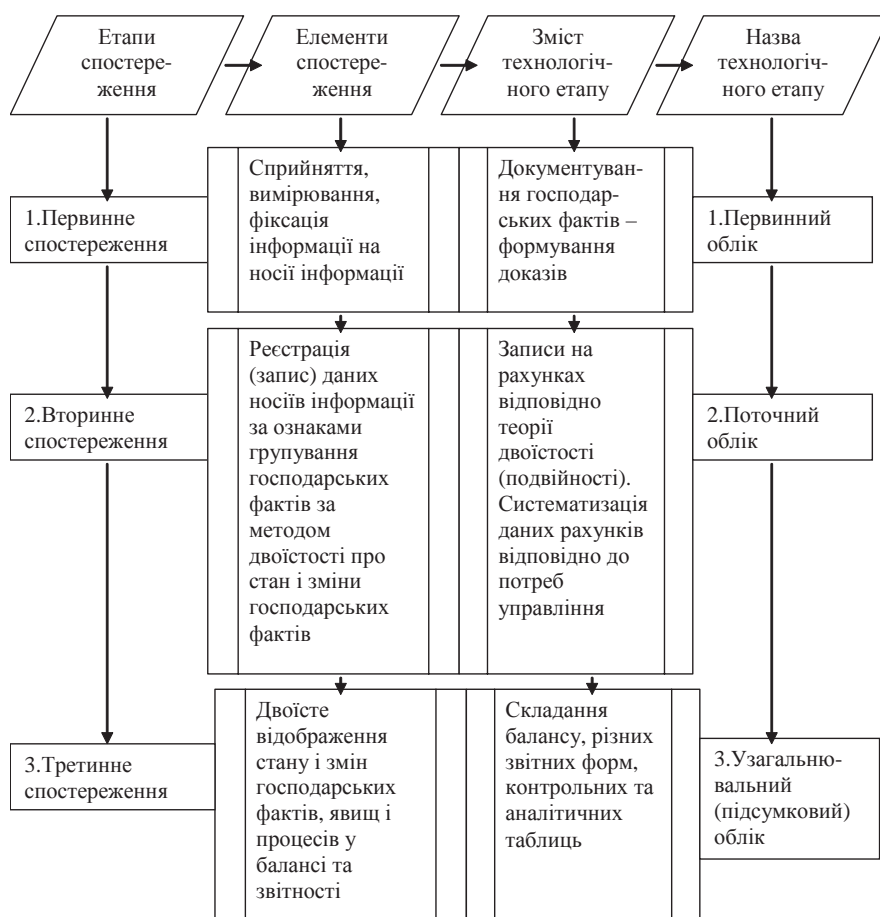

Рис. 1. Модель поетапної побудови бухгалтерського обліку як технологічного процесу та об'єкта організації

ду об'єктів управління, сукупності операцій, технічних засобів обробки та перетворення даних на систему показників.

Обліковий процес складається з багатьох блоків, які мають бути конкретизовані й подані в технологічних та структурних аспектах. Склад цих

блоків та об'єктів управління визначається галуззю діяльності підприємства (торгівля), місцем структурного підрозділу (магазин, відділ) в ієрархії діяльності, управління та іншими господарськими характеристиками підприємства, його діяльності. У межах кожного підприємства торгівлі на організацію технології облікового процесу впливають вид діяльності (основна, неосновна), структура організації виду діяльності (за регіонами, за магазинами, за відділами), характер технології (перервна або безперервна) та ін.

У працях Сопка В.В., Завгороднього В.П. основними об'єктами організації облікового процесу визначено такі: 1) облікова номенклатура; 2) носії облікової номенклатури; 3) рух носіїв; 4) технологія облікового процесу забезпечення руху носіїв [5; 6].

Обліковий процес як організаційну сукупність об'єктів організації наведено на рис. 2. Бутинець Ф.Ф., Сопко В.В., Завгородній В.П. обґрунтовують, що облікова номенклатура є переліком господарських фактів про форми функціонування майна, капіталу, господарські операції, результати господарської діяльності, які мають знайти відображення у бухгалтерському обліку [4; 5; 6].

Облікові номенклатури складаються на кожній топологічній ділянці бухгалтерського обліку (обліку коштів, товарів, основних засобів тощо) та на кожному його етапі. Вони характеризують якісну, кількісну, інші сторони об'єктів бухгалтерського обліку.

Формування облікової номенклатури — важливий елемент організації облікового процесу, їх наявність сприяє ліквідації дублювання в бухгалтерському обліку, обґрунтованому вибору первинних документів, облікових реєстрів, формуванню документообігу, потоків документів, розв'язанню інших питань організації бухгалтерського обліку.

Для того щоб визначити перелік облікової номенклатури на етапі первинного обліку, з кожної топологічної ділянки бухгалтерського обліку складають перелік усіх об'єктів, які мають бути зафіксовані в первинних документах (сума, ціна, кількість, джерело надходження, первісна вартість та ін.).

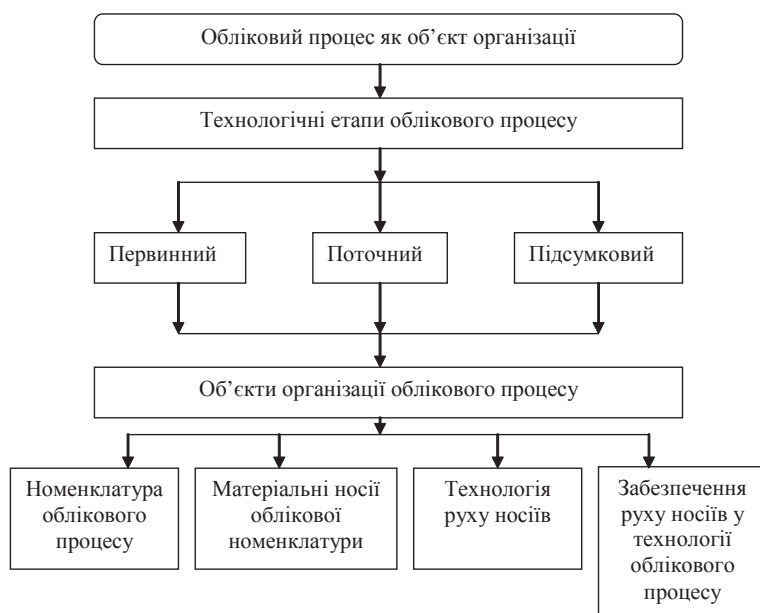

Рис. 2. Об'єкти організації облікового процесу

створення системи нормативно-довідкової інформації із застосуванням кодування.

Після визначення облікової номенклатури слід вибрати носії облікової інформації.

Організація поточного обліку також передбачає вивчення складу облікової номенклатури, які слід відобразити в системі облікових реєстрів та різних розрахункових формах.

Розробляючи облікові номенклатури поточного обліку, передусім необхідно визначити склад господарських фактів, явищ та процесів (господарські операції). В основу розробки складу облікової номенклатури поточного обліку покладено систему показників внутрішньої та зовнішньої звітності, план рахунків, класифікацію об'єктів, які визначено нормативними актами та методичними рекомендаціями.

За своєю технічністю (технікою) вибір облікової номенклатури поточного обліку аналогічний вибору їх на етапі первинного обліку. За кожною топологічною дільницею складають докладний перелік тих об'єктів, які становлять інтерес з погляду управління економікою підприємства на відповідному етапі бухгалтерського обліку.

За своїм змістом облікові номенклатури поточного обліку бувають двох видів: прості (тобто такі, які в майбутньому не будуть деталізовані) і складні (які необхідно деталізувати). Наприклад, типова класифікація потребує поділу основних засобів за галузями, видами та іншими ознаками. Тому на цій ділянці розробку облікової номенклатури слід розпочати із встановлення груп, далі підгруп, субпідгруп, з огляду на потреби конкретного підприємства. Після завершення необхідно скласти перелік облікової номенклатури з кожною підгрупою, субпідгрупою, іншими ознаками (табл. 1).

Облікові номенклатури господарських операцій обліку основних засобів можуть бути трьох видів: надходження, передача в межах підприємства, вибуття. З кожного виду операцій добирають показники вищого рівня групування, а далі групи поділяють на підгрупи відповідно до потреб управління основними засобами. Орієнтовний перелік облікової номенклатури основних засобів наведено в табл. 2.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Отже, визначення переліку облікової номенклатури — це своєрідний перелік об'єктів бухгалтерського обліку та їх руху за ознаками виду засобів, їх джерелами та процесами. Ця робота тісно переплітається з групуванням об'єктів бухгалтерського обліку за різними ознаками, їх наявністю та рухом.

Таблиця 1. Перелік облікової номенклатури поточного обліку основних засобів

Група	Підгрупа	Субпідгрупа
Будівлі	Магазини	Залізобетонні, цегляні тощо
	Склади, комори та ін.	Те саме
Споруди	Водонапірні башти	За потреби
	Резервуари	За потреби
	Шляхи та ін.	За потреби
Передавальні пристрої	Машини й устаткування автоматизовані	За потреби
	Машини та устаткування не автоматизовані та ін.	За потреби

Таблиця 2. Перелік облікової номенклатури поточного обліку руху основних засобів

Види руху	Підвид руху	Субпідвид, субпідгрупа руху
Надходження	Від відділу капітального будівництва; від підрядної організації; безоплатно; інвентаризація та ін.	Капітальне будівництво; капітальне придбання від інших господарств
Вибуття	За ліквідацією; безоплатне передавання та ін.	Повна непридатність; реконструкція
Внутрішнє переміщення	За потреби	За потреби

Облікова номенклатура поточного обліку є основою майбутнього робочого плану рахунків бухгалтерського обліку.

Література:

- Брадул О.М. Обліково-аналітичне забезпечення менеджменту корпорацій: монографія. — К.: Київ. Нац. торг.-екон. ун-т, 2009. — 356 с.
- Бутинець Т.А. Інформаційні властивості облікового документа. Розвиток науки про бухгалтерський облік. Збірник тез та текстів виступів на науковій міжнародній конференції. Частина II. — Житомир: ЖІТІ, 2000. — 234 с., С. 19—22.
- Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський облік: роздуми вченого. — Житомир: ПП. "Рута", 2001. — 100 с.
- Бутинець Ф.Ф. Інформаційні системи обліку. Курс лекцій: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Бутинець Ф.Ф., Івахненко С.В. — Житомир: ЖІТІ, 1997. — 304 с.
- Сопко В.В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: навч. посіб. — К.: КНЕУ, 2006. — 526 с.
- Сопко В.В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу / Сопко В.В., Завгородній В.П.: підручник [для студ. вищ. навч. закл.]. — К.: КНЕУ, 2004. — 412 с.
- Сопко В., Гуцайлук З., Щирба М., Бенько М. Бухгалтерський облік: навчальний посібник. — Тернопіль: Астон, 2005. — 496 с.
- Твердохлеб Н.Г. Машинная обработка экономической информации промышленных предприятий: ученик [для студ. высш. учеб. завед.]. — М.: Статистика, 1971. — 496 с.
- Твердохлеб Н.Г. Машинная обработка экономической информации промышленных предприятий и объединений: ученик [для студ. высш. учеб. завед.] — Изд. 3-е, перераб. и доп. — М.: Статистика, 1979. — 294 с.

Стаття надійшла до редакції 26.04.2011 р.